

SUMARI

Prefaci. «La gent és idiota»	11
A manera d'introducció	17
L'esport, com a inspiració	22
Respecte i República	25
República (amb <i>r</i> , de respecte)	29
Una societat republicana vol dir una societat decent i respectuosa	32
Un concepte dinàmic i en constant evolució	34
La felicitat (col·lectiva) com a objectiu	38
Construint una proposta	41
Fer l'idiota o fer política	43
L'antipolítica: una herència franquista	46
Gai, migrant i pres,... votant de VOX!	47
Ser polític o fer política?	49
Que no t'enganyin: no ets tu, és el càrrec	52
Contra el populisme neofeixista: polítiques públiques, drets i igualtat	56
Institucions republicanes: el respecte i les normes	58

Sobre la literalitat de la norma	61
Sobre el sentit de la norma	63
Sobre les sancions en cas de no complir la norma	65
La política de la connexió: cultivar l'empatia	66
Lideratge: menys victimisme, més respecte	67
Lideratge victimista	68
Lideratge empàtic i respectuós	69
En resum, la bona política, ni cínica ni ingènua, empàtica i respectuosa	70
El dit o la lluna?	73
Parlar «de» o parlar «amb»	74
La roda de premsa	77
L'humor menja a banda	80
La Terra és plana?	82
Soroll, soroll, soroll	84
<i>Quo vadis</i> , Tertul·lià?	86
La importància de construir determinats estats d'ànim	88
Periodisme, autoritat i poder	90
Qui se'n fa responsable?	93
Sobre el dit i la lluna	96
En resum: hi ha futur	100
El narcisisme social com a símptoma	103
Narcisisme o autoestima?	105
Narcisisme i xarxes socials: més enllà de l'algoritme	107
Sobre l'art d'insultar	108

L'ús polític del narcisisme en xarxa	110
Sota el guiatge de Carlo Maria Cipolla	112
Fer mal sense obtenir benefici o fins i tot perjudicant-se a si mateix	114
El risc del purisme (protegim-nos dels zelots)	117
Del «tothom és igual» al populisme excloent s'hi arriba amb només un pas: l'estigma	119
En resum: l'estigma se'l combat amb lleis justes i inclusives i referents positius	123
Una proposta (en tres temps i trenta notes)	125
Política o com construir institucions republicanes	125
Comunicació o com explicar la complexitat	128
Societat o com aprendre a viure de manera comunitària i en xarxa	130

PREFACI

«LA GENT ÉS IDIOTA»

«Però la lliçó més important amb la qual pots sortir és que els idiotes que t'envolten, de fet, no ho són gens, d'idiotes. Són persones dignes de respecte, comprensió i valoració.»

THOMAS ERIKSON

Mentre escrivia aquest llibre tenia el supervendes de Thomas Erikson, *Surrounded by idiots*, al damunt de la taula. L'estava revisant per refrescar els quatre tipus de personalitats que, segons aquest autor suec, ens defineixen com a éssers humans: el vermell, el groc, el verd i el blau.

Un dia vaig trobar a faltar el llibre. No el trobava. Buscant i rebuscant el vaig trobar a l'habitació de la meva filla de setze anys. Se l'estava llegint. Feia servir una carta de la baralla espanyola com a punt. El dos de bastos. Encuriósit li vaig preguntar com era que li interessava el tema i que què li semblava el llibre. La seva resposta va ser: «És que m'hi sento tan identificada! La gent, definitivament, és idiota!»

Una de les advertències que ens fa Erikson és que les personalitats dels adolescents encara s'està construint, per la qual cosa no hauríem de valorar-les, i encara menys tipificar-les, en aquestes edats tan tendres. M'estalvio doncs aventurar-me de dir si l'interès de la meva filla es deu al fet que se

sentia identificada amb un color en especial. Allò que sí em sembla rellevant, en canvi, és la contundència amb què va deixar anar «la gent és idiota!»

Si us atureu uns instants a repassar el vostre entorn hi trobareu segur més d'una persona que en algun moment haurà fet servir aquesta expressió. Potser fins i tot vosaltres mateixos.

Quan parles en privat amb algú del món de la comunicació és fàcil que aquesta persona caigui en la temptació de titllar d'idiotes les persones que fan política. Així mateix, quan parles amb gent del món de la política, sempre hi ha qui, de manera més o menys explícita, titlla els periodistes, si més no alguns, d'idiotes. I en una tertúlia, sigui a través d'un mitjà de comunicació o en acabat d'una bona calçotada, és força habitual que algun col·lectiu acabi essent titllat d'idiota, generalment polítics i periodistes, tot i que també poden rebre d'altres grups, segons professió (funcionaris, esportistes, artistes), ideologia (feministes, ecologistes), nacionalitat (espanyols, francesos, americans, catalans), o qualsevol altre criteri. Vaja, gent en general.

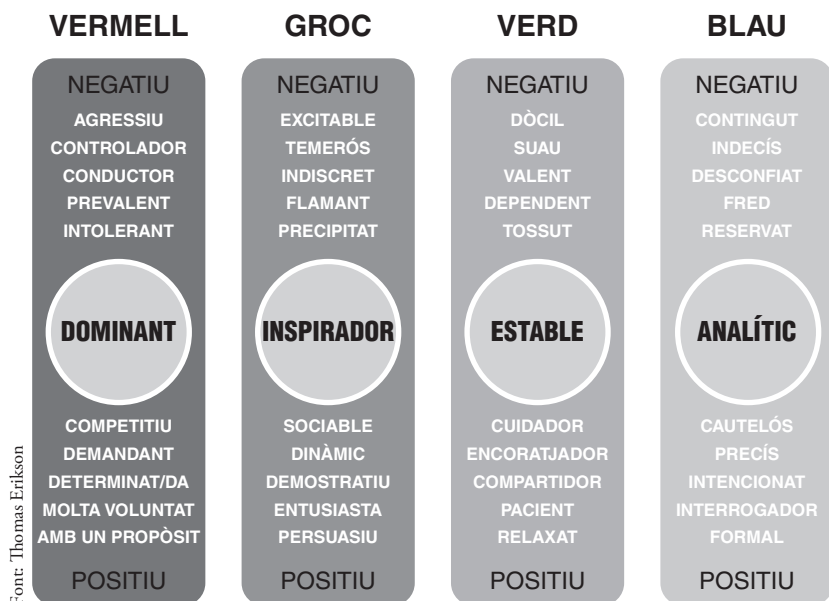
Dir que «la gent és idiota» ha esdevingut un mantra, una mena de crossa per, u, posar en evidència que no estic d'acord amb una idea, una proposta, una decisió, i dos, deixar palès que els altres no en tenen ni idea i que jo ho faria molt millor (el que sigui), on vas a parar!

Des que el vaig llegir que no puc evitar jugar al joc dels colors: «Aquesta persona és clarament un vermell, aquesta un verd, i aquesta? No ho sé, potser un groc vermellenc?»

Sens dubte el joc pot resultar divertit, sempre que es jugui en la intimitat, però té un punt de perillós. Les etiquetes sempre tenen un deix reduccionista, fals i injust. Certament,

hi ha gent inequívocament vermella («hi ha dues maneres de fer les coses, la meva i l'equivocada»), groga («la vida és bella, malgrat les desgràcies, gaudim-la»), verda («així és com son les coses, què vols fer-hi?») o blava («les coses no es poden fer de qualsevol manera, s'han de fer bé, amb mètode i rigor»). Però el mateix Erikson ens adverteix que allò més habitual és que les nostres personalitats es defineixin per una combinació de dues o fins i tot tres tonalitats. És a dir, que siguem gent vermella amb tons grocs, o blava amb un punt de verd i un pessic de vermell.

De fet, segons Erikson, al 80 % de la gent la defineixen dos colors dominants, al 15 %, tres colors i només al 5 % restant, un sol color. Fins i tot, possiblement, nosaltres mateixos ens comportem lleugerament diferent segons el moment o el lloc en què ens trobem. La vida és, doncs, una paleta de colors barrejats, matisats.

Per si algú encara no té clar de què parlo, quan esmento les tonalitats d'Erikson, comparteixo l'anterior quadre resum del seu plantejament i com relaciona diferents comportaments amb un color determinat.

La gent que em coneix bé molt possiblement em descriurà com una persona bàsicament blava (organitzada, metòdica, racional), amb alguns trets vermells (expeditiva, executiva). Potser algú em veurà una mica verd (estable i amb vocació de servei), i tant de bo algú em considerés, si més no, una mica groc, per allò de sociable, dinàmic i entusiasta, per exemple. En canvi, algú que no em conegui en persona i que l'única imatge que tingui de mi sigui la que li transmeten els mitjans de comunicació que consumeix, pot ser que cregui que soc un verd de manual o un groc clàssic, i en canvi no pensaria mai que pugui ser un vermell pur o un blau. O potser sí, ves a saber. «La gent» és un concepte molt ampli. I els mitjans de comunicació són uns constructors d'imatges implacables.

De vegades, convertim en mites algunes persones per un fet, una declaració, un gest, i al cap de pocs dies els aboquem a l'abisme per una equivocació, o senzillament perquè nosaltres havíem decidit com havia de ser aquesta persona, i quan comprovem que efectivament no és com la vam imaginar, ens sentim decebuts i l'executem.

I, a l'inrevés, de vegades sentim una gran animadversió cap a algú, sense conèixer la persona, simplement per com ens n'han parlat als mitjans, i tot d'una, un dia qualsevol, coneixem aquesta persona i descobrim que és totalment diferent de com pensàvem que era.

D'altra banda, hi ha gent que té una concepció de si mateixa molt per sobre de la que percep la resta de la societat,

i hi ha gent que, tot el contrari, se subestima fins a nivells d'autoanul·lació incomprensibles. Hi ha qui, de tan bona persona com és, la prenen per idiota, i hi ha qui no té cap recança a tractar la resta d'idiotes, ignorant, en canvi, que, per a la resta, és l'idiota número u.

És a dir, tothom som en realitat tres persones a la vegada: la que voldríem ser, la que veuen la resta de la gent i la que som en realitat. Algun cop les tres personalitats coincideixen, però la meua impressió és que aquesta triple coincidència és poc habitual. Allò més probable és que les tres personalitats vagin cadascuna per la seva banda. I amb la proliferació de les xarxes socials, aquest fenomen encara és més evident.

Un amic meu deia, en castellà: «A la gente se nos suele sobreestimar o menospreciar, pero raras veces se nos justiprecia».

Un altre molt bon amic respon davant d'aquestes paradoxes amb una fórmula infalible: «Tot és veritat ahora.»

La meua tesi és que la imatge que projectem de nosaltres mateixos és tan important com la imatge que d'altres projecten de nosaltres. En l'era de la comunicació global i total, res del que es digui o s'escrigui resulta innocu. Tot té un efecte, una conseqüència. Tant és si és cert com si no ho és.

Per desgràcia (almenys a mi no em sembla que sigui gaire engrescador), en l'actual era del simplisme i la banalització molt sovint és més rellevant allò que d'altres diuen que dius i fas que no pas allò que realment dius i fas. La qüestió (per a mi) és fins a quin punt som o no conscients d'això i, per tant, si tenim la capacitat de filtrar la informació que ens arriba segons el grau de credibilitat que vulguem donar-li. I, sobretot, si en són els transmissors o emissors d'imatges (mitjans de comunicació).

Tothom és responsable de la societat que tenim. Construir una societat millor, és a dir, més respectuosa, no és només responsabilitat d'uns col·lectius determinats, sinó de tothom. Per això aquest llibre no va d'«ells» o dels «altres», va de «nosaltres», com a col·lectiu, com a comunitat.

Sigui com vulgui, el cas és que el llibre d'Erikson em va ajudar a desbrossar el camí per escriure aquest *Idiota. Breu manual sobre el respecte*.

I és que, com diu Erikson en la citació amb què encapçalo aquest prefaci, una de les lliçons més importants amb la qual ens hem de quedar és que, en general, els idiotes que ens envolten, de fet, no ho són gens, d'idiotes. Són persones dignes de respecte, comprensió i valoració. Aquesta premissa és indiferent de criteris com la professió, la nacionalitat, el gènere, la raça, l'orientació sexual, l'edat o qualsevol altre criteri. Dic «en general» perquè, com tantes coses a la vida, sempre hi ha excepcions.

Realment, no crec que la gent, dit així en genèric, sigui idiota, però és fàcil que entre tanta gent com som, més tard o més d'hora ens topem amb algú que ens ho sembli. I, per descomptat, que algú ens en prengui a nosaltres per idiotes.

En les pàgines que segueixen suggereixo algunes maneres d'afrontar-ho.

A MANERA D'INTRODUCCIÓ

«Quan es respecta profundament algú,
es rebutja forçar la seva ànima sense el seu consentiment.»

SIMONE DE BEAUVOIR

«Ser lliure no és simplement desfer-se de les cadenes;
és viure d'una manera que respecta i potencia la llibertat.»

NELSON MANDELA

Parlar sobre el respecte fa respecte. Quan vaig compartir amb algunes amistats la meua intenció d'escriure'n alguna cosa em vaig trobar amb reaccions ben diverses: des de «té bona pinta, endavant» o bé «és molt necessari» fins a «sabia que eres un valent, però no un temerari».

Temeritat o necessitat, doncs?

Segurament totes dues coses alhora. I moltes d'altres també, per descomptat.

El tema m'interessa de fa temps però és cert que darre-rament percebo una situació que m'ha instat a reflexionar-hi d'una manera més estructurada. De fet, a mesura que hi treballava m'adonava que, en realitat, l'he escrit per pur esperit de supervivència.

Com tota persona, o si més no com la immensa majoria de la gent, jo també aspiro a quatre coses al llarg de la vida: que m'estimin, estimar, ser respectat i disposar d'autonomia personal.

Assolir aquests quatre objectius no és senzill avui dia. Gairebé cada dia ens llevem amb notícies relacionades amb la crispació, l'assetjament o la negativitat en general. De vegades la notícia és una situació extrema (un suïcidi, un assassinat). D'altres es tracta d'afrontar alguns dels símptomes que indiquen que vivim en una societat en transformació constant: la salut mental, la síndrome de la persona cremada (*burn out*) o directament el nihilisme. Tot plegat té un nexa comú, una columna vertebral compartida: el respecte o la manca de respecte.

A la Grècia clàssica, quan es va engendrar la democràcia, es titllava d'idiota qui es desentenia de les necessitats col·lectives i es preocupava només dels seus assumptes i interessos particulars, mentre que el republicà era, ben al contrari, aquell qui es dedicava a la gestió del bé comú.

M'interessa el respecte i, sobretot, la manca de respecte, sigui en la política o més enllà de la política, en la mesura que aquesta actitud comporta, entre altres conseqüències, una idiotització de la societat, en el sentit etimològic grec del terme *idiota*.

Hi ha respecte a la política?, a les tertúlies?, a l'esport?, a l'escola?, a l'humor?, a la família?, a la parella?, a la feina?, a la ficció?, als matinals de ràdio?, als informatius?, a la programació de TV?, a les xarxes socials?

Hi ha respecte amb qui és diferent, pensa diferent, viu diferent, estima diferent, té una edat diferent, té una opinió

diferent, actua diferent, parla diferent, prové d'un entorn social diferent, forma part d'una classe social diferent, menja diferent, fa coses diferents, s'expressa diferent, vesteix diferent, viu en llocs diferents, viurà una època diferent, li agraden coses diferents, té dubtes diferents, té certeses diferents, té somnis diferents, té aspiracions diferents, té una mirada diferent, té una història diferent, es mou diferent, raona diferent, llegeix diferent...?

Hi pot haver llibertat, unitat, cohesió social, progrés, en definitiva, futur, sense respecte?

El respecte com a valor, però també, i essencialment, com a política. O, dit a la inversa, la manca de respecte com a símptoma de la pobresa democràtica i política.

«La democràcia és una forma superior de govern, perquè es basa en el respecte de l'home com a ésser racional.»

JOHN FITZGERALD KENNEDY

«No estic d'acord amb les teves idees, però defensaré sempre el teu sagrat dret a defensar-les.»

VOLTAIRE

«Segueix les tres r: respecte a tu mateix, respecte als altres i responsabilitat sobre totes les teves decisions i accions.»

DALAI LAMA

«La caritat és humiliant perquè s'exerceix verticalment i des de dalt; la solidaritat és horitzontal i implica respecte mutu.»

EDUARDO GALEANO

Aquest llibre és un *spin-off* del llibre *Ubuntu, la República del bé comú*, un dels llibres que vaig escriure mentre era a la presó i que va ser guardonat amb el Premi d'Assaig Irla 2020.

Els dos llibres comparteixen un mateix punt de partida: la defensa de la complexitat, en tant que valor polític, comunicatiu i social que cal preservar, i sobretot la lluita contra el simplisme.

Hi ha qui confon simplisme amb simplicitat. No tenen res a veure. La simplicitat és una virtut, el simplisme una amenaça. El bon lideratge, com el bon mestratge, ha de saber explicar les coses de manera simple, que no simplista, com també n'ha de saber qui es dedica a la comunicació, o a la política.

El simplisme és el mirall on es reflecteix la simplicitat mancada de coneixement, talent i responsabilitat.

La simplicitat és un símptoma d'intel·ligència, el simplisme ho és d'estupidesa.

Soc republicà, per principis, per ideologia i per necessitat. Baso el meu republicanisme en la manera com Pèricles descriu la democràcia: un sistema de govern que protegeix l'individu dels abusos de l'Estat i que alhora defensa els interessos col·lectius per damunt dels egoismes particulars.

Parlo del respecte en tant que l'entenc com una defensa del bé comú per damunt del narcisisme i l'interès particular.

El nosaltres per damunt del jo. La voluntat de construir el demà per damunt de viure ancorats en l'avui o, pitjor, presoners de l'ahir.

El respecte es guanya, no s'imposa. Com el poder. Governar no és manar. Aquesta és l'essència del republicanisme cívic. Almenys, així és com jo l'entenc.

En una societat dominada per la mirada curta i la confrontació banal, la tempesta esdevé inevitable i el naufragi de la democràcia està garantit. El fons de l'oceà és ple de derelictes democràtics, d'Atlàntides somiades, d'utopies frustrades mentre per la superfície naveguen dotzenes de vaixells de càrrega que transporten tones de mala llet.

I un dia, tot d'una, ens adonem que en realitat estem surant a la deriva. No hi ha límits, ni cap referència per establir el rumb correcte. Enmig del temporal, però, el respecte se'ns apareix com un rai que, si més no, ens permet pujar-hi, i pensar què fem, i cap on anem, mentre observem l'horitzó.

El respecte no és cap brúixola, ni tampoc una bola de cristall que ens permeti endevinar el futur, però és essencial per entendre i gestionar la complexitat, i encara més per construir espais d'unitat que ens ajudin a dotar-nos d'institucions fortes i creïbles.

No tinc cap dubte, i la història així ens ho ensenya, que una societat on predomina i es banalitza la manca de respecte i el simplisme, on s'alimenta el narcisisme social, comunicatiu i polític, acaba caient a les urpes de totalitarismes i feixismes de tota mena, siguin microfeixismes, macrofeixismes o neofeixismes.

De vegades en diem *trumpisme*, d'altres *populisme*, però en realitat no deixen de ser els feixismes de sempre. I sí, neixen i s'alimenten de l'antipolítica.

No en som l'excepció. No hi ha excepcions.

L'esport, com a inspiració

La inquietud em ve de lluny. En un sopar amb uns amics, ja fa anys, va sortir a la conversa el tema de si era pertinent motivar i donar suport als infants en cas que volguessin fer esport. Alguns em deien que no hi estaven d'acord, que era educar-los en un esperit competitiu i que era dolent, per a ells i per a la societat.

La meva postura és diferent. Crec que aprendre a competir és necessari. Aprendre a perdre, però també a guanyar, és vital. Tant una cosa com l'altra exigeixen saber gestionar el respecte.

Aprendre autodisciplina, autocontrol, desenvolupar capacitat de treball i de sacrifici, tenir eines per a treballar en equip i a la vegada per funcionar sol, són elements que trobo fonamentals per encarar les dificultats (o les oportunitats) que sovint ens planteja la vida. I l'esport, juntament amb la família o l'escola, és un espai que, ben dirigit, pot ajudar a forjar aquestes ensenyances. De la mateixa manera, quan això no es té en compte, també es pot fer molt de mal.

Evidentment, parlo de la meva experiència personal, que pot ser transferible o no. Però en el meu cas estic absolutament convençut que seria una persona molt diferent si no hagués tingut en l'esport un dels pilars de la meva formació.

Sempre vaig ser molt conscient de les meves limitacions: a la natació vaig començar tard (en comparació amb la resta

de companys) i com a conseqüència d'una greu lesió que em va fer deixar l'atletisme de ben petit.

Conscient d'això, em va tocar adaptar les meves aspiracions esportives a la meva condició de nedador tardà. El meu objectiu no eren en cap cas els Jocs Olímpics (com sí que era el d'alguns dels meus companys d'entrenament) sinó que era, com a molt, nedar en els campionats estatals.

El dia de la meva retirada, en gran part forçada per les lesions, el recordo com un dels més tristos de la meua vida. Creia que no tornaria a tenir mai més aquelles sensacions que havia viscut gràcies a la natació. Estava equivocacat.

Des de llavors que aplico en tot allò que faig la metodologia bàsica de l'esportista: establir fites a curt, a mig i a llarg termini, i treballar fins a assolir-les. De vegades s'assoleixen i de vegades no, però el fet de treballar-hi sempre comporta treure'n alguna cosa de profit, ni que sigui un aprenentatge de com no s'han de fer les coses.

La satisfacció d'obtenir el resultat desitjat gràcies a la feina feta l'he tornada a viure sovint. Guanyar és meravellós, i tant!, però vaig aprendre llavors que equivocar-se en la preparació o en l'execució d'una prova, o en termes generals fracassar en l'assoliment d'una fita marcada, no són elements que necessàriament hagin de generar frustració. Simplement les veig com a eines que ens aporten nova informació i que ens han de permetre fer-ho millor la pròxima vegada. Amb el temps aprens a revisar si allò que ha fallat era l'objectiu en si, si la preparació no ha estat prou bona o si simplement no s'han tingut en compte tots els possibles imponderables. I llavors, sant tornem-hi.

L'esport em va ensenyar que, malgrat que per aconseguir resultats el primer que cal fer és treballar molt, ni tan sols això és garantia de res. Una mala nit, un mal dia, un mal de ventre, una mala sortida o fins i tot una injustícia et pot engegar a dida mesos d'entrenament.

Com a la vida.

Cal saber viure amb això. I jo agraeixo a l'esport i a tots els equips tècnics que he tingut, que m'ho ensenyessin. Així mateix, també em van ensenyar que els nostres suposats fracassos individuals només són tals en la mesura que no els sabem convertir en aprenentatges, i que no ens hem d'atribuir mai els èxits de manera individual, sinó que sempre són el resultat de l'esforç i l'acompanyament de molta gent, a la qual cal sempre agrair la seva implicació.

Per tot plegat, si hagués de resumir en una sola paraula què m'ha donat l'esport tinc clar quina és: RESPECTE.

Respecte per un mateix (cal saber estimar-se, cuidar-se a un mateix, tractar bé el propi cos i la ment), respecte pels companys i adversaris (pels qui són millors que tu i pels qui no), respecte per la família (que en el meu cas han fet molts esforços per tal que jo pogués fer allò que tant m'agradava), respecte per l'entrenador (que dedica tot el seu temps, esforç i coneixements per ajudar-te a millorar), respecte per a l'afició (que t'anima i de vegades fins i tot paga entrada per veure't competir) i respecte pel personal del club (que treballa diàriament per tal que les instal·lacions on entrenes estigui en condicions òptimes).

Canvia *esport* per qualsevol àmbit de la teva vida, inclosa la política, i la fórmula funciona exactament igual.

Respecte i República

La manca de respecte ens empobreix com a persones i com a societat. Només el respecte salva el respecte. Igual com el poble salva el poble. Una societat idiotitzada (en tant que narcisista, egocèntrica i egoista) té tots els números per acabar essent devorada pel populisme neofeixista.

És temptador, i sobretot molt còmode, creure que aquest populisme, pel fet de no veure'l, no existeix. Però hi és. Hi ha estat sempre. De fet, el tenim davant dels nassos cada dia: als mitjans, a la política, a la societat, a tot arreu. I l'alimentem constantment.

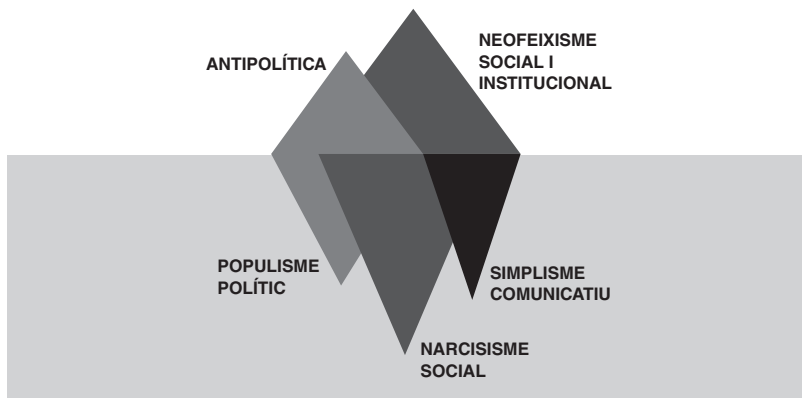
L'ascens del totalitarisme no és «el seu» problema, és el nostre. El de tothom.

En una societat on impera el respecte, el carril central és sempre el més poblat, el més massiu. O ho és si més no en la mesura que és divers, plural, mestís, carregat de matisos. En definitiva, quan abraça les impureses i s'allunya de les falses pureses i les uniformitats perilloses.

Aquest és, a parer meu, el millor antídoto davant dels feixismes.

En cas contrari, quan allò que predomina és la manca de respecte, s'imposen els extrems, i aquí, qui guanya sempre és l'extrema dreta. No és una qüestió de llengua, ni d'origen, ni de renda, ni tan sols de si s'està més o menys a favor de la independència. És un tema d'actitud.

Una societat respectuosa amb la diversitat, amb la pluralitat, amb el matís, amb la complexitat, és una societat inclusiva, cohesionada, sana, i al mateix temps arracona els extrems, els empetiteix fins gairebé anul·lar-los.

En canvi, l'absència de respecte ens aboca a una societat simplista, dividida, trencada, excloent. I per tant malalta, en termes democràtics. I tots en som responsables, en major o menor grau. Algunes persones perquè ho practiquen, d'altres perquè ho alimenten, i, finalment, també hi ha qui, senzillament, ho permet per mandra, per por o per desco-neixença.

La fórmula cap al desastre és senzilla i consisteix a combinar tres ingredients força comuns: el populisme polític, el simplisme comunicatiu i el narcisisme social. Tots tres alimenten l'antipolítica, i aquesta ens aboca, inevitablement, al neofeixisme social i institucional.

Per a qui, com jo, som republicans per ideologia i convicció, la passivitat no és una opció. No podem limitar-nos a observar el nostre entorn, pensant que les coses evolucionaran totes soles cap allà on entenem que convé en una societat que es vol decent i, per tant, republicana.

Si el futur que se'ns dibuixa no ens agrada, canviem-lo, sense excuses.

Per això faig aquí, de nou, una aposta clara en favor d'una presa de consciència col·lectiva sobre la gravetat del moment que vivim. L'ascens del neofeixisme social i institucional no és cap fet anecdòtic. És una realitat cada dia més palpable.

Proposo aquí un canvi d'actitud, individual i col·lectiu, a favor del respecte, de la mirada comunitària i del bé comú. No cal inventar res. En termes filosòfics se'n diu *ubuntu*, i, en termes polítics, *republicanisme cívic*.

Perquè sense respecte només existeix el *jo*, no un *nosaltres*. I sense un nosaltres plural, integrador i transgeneracional, senzillament no hi pot haver justícia, cohesió i solidaritat. En definitiva, societat.

© del text: Raül Romeva i Rueda, 2023

© d'aquesta edició:

Pagès Editors, S L, 2023

Sant Salvador, 8 – 25005 Lleida

www.pageseditors.cat

editorial@pageseditors.cat

Primera edició: setembre de 2023

ISBN: 978-84-1303-491-1

D.L.: L 632-2023

Imprès a Arts Gràfiques Bobalà, S L

www.bobala.cat

—‡ imprès a **lleida** †—

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només es pot fer amb l'autorització dels seus titulars, llevat de l'excepció prevista per la llei. Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar, escanejar o fer còpies digitals de fragments d'aquesta obra.